

УДК 94(075.8)
ББК 63.3я73
Б142

Друкуецца па рашэнні рэдакцыйна-выдавцкага савета БДПУ

Рэцэнзенты:

кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі паўднёвых і заходніх славян БДУ *Л. А. Козік*;
кандыдат педагагічных навук, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны РІВШ *С. В. Паноў*

Пад навуковай рэдакцыяй *А. В. Касовіча*

Багдановіч, І. І.
Б142 Методыка навучання гісторыі ў школе ў апісаннях, схемах і табліцах : вучэбна-метадычны дапаможнік / І. І. Багдановіч, А. А. Корзюк ; пад навук. рэд. А. В. Касовіча. – Мінск : БДПУ, 2017. – 200 с. – ISBN 978-985-541-392-0.

Дапаможнік грунтуецца на кароткіх апісаннях, лагічных схемах і гэск. вых. табліцах, якія паслядоўна раскрываюць асноўныя праблемы зместу курсу і метадыкі выкладання гісторыі ў сучаснай школе. Утрымлівае кампанент а, неабодны для арганізацыі самастойнай пазнавальнай дзейнасці студэнтаў і аформіравання ў іх прафесійных кампетэнцый настаўніка гісторыі: прыводзіць прыкладны план вывучэння кожнай тэмы, грунтоўны спіс навукова-метадычнай літаратуры і блок самакантролю вынікаў засваення, які складаецца з пытанняў і заданняў і тэставых заданняў па асноўных раздзелах курса метадыкі выкладання гісторыі.

Адрасуецца студэнтам вышэйшых навучальных устаноў, выкладчыкам ВНУ і каледжаў, настаўнікам і ўсім, хто цікавіцца метадыкай і навучэннем гісторыі.

УДК 94(075.8)
ББК 63.3я73

ISBN 978-985-541-392-0

© Багдановіч І. І., Корзюк А. А., 2017
© Афармленне. БДПУ, 2017

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Магсіма Танка»

І. І. Багдановіч, А. А. Корзюк

МЕТОДЫКА НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫІ Ў ШКОЛЕ Ў АПІСАННЯХ, СХЕМАХ І ТАБЛІЦАХ

Рэкамендаваны вучэбна-метадычным аб'яднаннем па педагагічнай адукацыі ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі, якія навучаюцца па спецыяльнасцях
1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны,
1-02 01 02 Гісторыя і сусветная мастацкая культура,
1-02 01 03 Гісторыя і экскурсійна-краязнаўчая работа

Мінск
БДПУ
2017

РАЗДЗЕЛ 4. МЕТАДЫ НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫІ

ТЭМА 8. МЕТАДЫ І ПРЫЁМЫ НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫІ

План вывучэння тэмы

1. Агульная характарыстыка сродкаў навучання гісторыі.
2. Праблема метадаў і прыёмаў навучання гісторыі.
3. Прыёмы вучэбнага навучання гісторыі.
4. Прыёмы працы з друкаванымі сродкамі навучання гісторыі.
5. Нагляднасць у навучанні гісторыі.

Літаратура для самастойнага вывучэння тэмы

1. Багдановіч, І. І. Методыка выкладання гісторыі ў школе : вучэб. дапам. / І. І. Багдановіч. – Мінск : БДПУ, 2009.
2. Багдановіч, І. Метадычныя шляхі фарміравання ў школьнікаў гістарычнай эмпатыі // Гісторыя: праблемы выкладання. – 2007. – № 4.
3. Глазырына, Т. Н. Методыка преподавания истории : учеб. метод. комплекс для студ. / Т. Н. Глазырына. – Новополюк : ПУ, 2011.
4. Гончарова, Т. И. Уроки истории – уроки жизни / Т. И. Гончарова. – М. : Педагогика, 1989.
5. Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики / под ред. Н. А. Данилова. – М. : Просвещение, 1988.
6. Корзюк А. А. Фарміраванне пазнавальных інтарэсаў вучняў пры вывучэнні гісторыі Беларусі к. XVIII – пач. XX ст. у школе / пад навук. рэд. І. І. Багдановіча. – Мінск : БДПУ, 2005.
7. Корзюк, А. А. Праблема метадаў і прыёмаў навучання гісторыі / А. А. Корзюк // Беларус. гіст. часопіс. – 2015. – № 3.
8. Корзюк, А. А. Формирование устойчивого познавательного интереса учащихся к изучению истории Беларуси / А. А. Корзюк // Беларус. гіст. часопіс. – 2016. – № 4.
9. Короткова, М. В. Наглядность в обучении истории в средней школе / М. В. Короткова. – М. : ВЛАДОС, 2000.

10. Линденберг, К. Обучение истории. Перевод с нем. / К. Линденберг. – М. : Парсифаль, Русское слово, 1997.

11. Суветная гісторыя. Гісторыя Беларусі. Праграмы для сярэдняй агульнаадукацыйнай школы. – Мінск : Нац. інстытут адукацыі, 2016.

12. Степанищев, А. Т. Методика преподавания и изучения истории : учеб. пособие для студ. В 2 ч. / А. Т. Степанищев. – М. : ВЛАДОС, 2002. Ч. 2.

13. Степанищев, А. Т. История Отечества: преподавание в школе : учеб. пособие / А. Т. Степанищев. – М. : Гардарики, 2001.

14. Студеникин, М. Т. Методика преподавания истории в школе : учеб. для вузов / М. Т. Студеникин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000.

15. Шоган, В. В. Методика преподавания истории в школе: Новая технология личностно ориентированного исторического образования : учеб. пособие / В. В. Шоган. – Ростов н/Д, 2007.

ТЭМА 8.1. АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА СРОДКАЎ НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫІ

План вывучэння тэмы

1. Класіфікацыя сродкаў навучання гісторыі.
2. Агульная характарыстыка сродкаў навучання гісторыі.
3. Асаблівасці выкарыстання сродкаў навучання гісторыі.

Кароткае апісанне асноўнага зместу тэмы

1. Гістарычныя веды школьнікаў фарміруюцца на аснове разнастайных крыніц, з якімі яны знаёмяцца ў сваёй вучэбнай дзейнасці і ў паўсядзённым жыцці. Крыніцы ведаў вызначаюць сродкі, метады навучання гісторыі і спосабы вучэбнай дзейнасці, праз якія вучні авалодваюць гістарычнымі ведамі. У сувязі з гэтым узнікае неабходнасць сістэматызацыі і класіфікацыі асноўных крыніц і сродкаў навучання гісторыі.

У аснове пазнання чалавекам свету ляжаць органы пачуцця: зрокавыя, слыхавыя, смакавыя і такцільныя аналізатары. Таму асноўнымі крыніцамі і сродкамі авалодвання ведамі, уменнямі і навы-

камі з'яўляюцца наглядны вобраз, вуснае і друкаванае слова, практычныя дзеянні з прадметамі рэчаіснасці. Іншых крыніц ведаў не існуе, а ўсе сродкі навучання ў агульнадыдактычным плане дзеляцца на тры вялікія групы: наглядныя, славесныя (вуснае і друкаванае слова) і практычныя.

2. У методыцы выкладання гісторыі сродкі навучання таксама прынята дзеляць на тры вялікія групы, паклаўшы ў аснову класіфікацыі асаблівасці ўзнаўлення ў крыніцах ведаў гістарычнай рэчаіснасці. Па гэтай прыкмеце сродкі навучання гісторыі дзеляцца: 1) на сродкі, якія з'яўляюцца першакрыніцамі гістарычных ведаў; 2) сродкі, якія ўзнаўляюць гістарычныя веды ў навукова апрацаваным выглядзе; і 3) сродкі, рэканструючыя гістарычную рэчаіснасць з дапамогай мастацтва.

Першакрыніцы гістарычных ведаў у сваю чаргу дзеляцца на тры групы. Першую групу складаюць гістарычныя дакументы, якія могуць быць прадстаўлены ў славеснай друкаванай форме: а) дзяржаўныя юрыдычныя дакументы: канстытуцыі, дэкларацыі, маніфесты, законы, судзібнікі, улажэнні, статуты, пастановы, дагаворы і г. д.; б) дакументы палітычных партый і рухаў: праграмы, статуты, дэкларацыі, адозвы, рашэнні партыйных органаў і з'ездаў і г. д.; в) пісьмовыя помнікі вывучаемай эпохі: хронікі, летапісы, успаміны, міфы, легенды, крылатыя словы і выразы, паданні і г. д.; г) сачыненні, створаныя сучаснікамі гістарычных падзей: навуковыя і філасофскія працы, творы мастацкай літаратуры; д) гаспадарчыя дакументы: вопісы, інвентары і апісанні маёнткаў, гаспадарчыя справы, здачы, статыстычныя звесткі і зборнікі і г. д.

Другую групу складаюць творы мастацтва вывучаемай эпохі (карціны, партрэты, скульптуры, малюнкі, карыкатуры, гравюры, кніжныя мініяцюры) і дакументы, зафіксаваныя аб'ектывам: фатаграфіі, кадры дакументальных і хранікальных кіна- і тэлефільмаў і г. д.

Да трэцяй групы гістарычных дакументаў адносяцца рэчавыя помнікі вывучаемай эпохі: археалагічныя артэфакты, помнікі архітэктуры, прылады працы, зброя, прадметы дамашняга ўжытку і г. д.

3. Выкарыстанне ў навучанні гісторыі *першакрыніц* гістарычных ведаў – эфектыўны сродак павышэння фарміравання трывалых ведаў, пераканаўчасці навучання, выпрацоўкі ў вучняў элементарных

уменняў і навыкаў гістарычнага даследавання. Першакрыніцы гістарычных ведаў выкарыстоўваюцца ў навучанні гісторыі эпизадна і пераважна шляхам арганізацыі вучэбных і пазаўрачных экскурсій да гістарычных помнікаў, у гістарычныя і гісторыка-краязнаўчыя музеі, індывідуальнай навукова-даследчай працы школьнікаў.

Самую вялікую групу складаюць сродкі навучання, якія ўзнаўляюць гістарычныя веды ў навукова апрацаваным выглядзе. Сродкі навучання гэтай групы складаюць аснову арганізацыі навучання гісторыі ў школе. Яны навукова і дыдактычна апрацаваныя для навучання школьнікаў рознага ўзросту.

Да сродкаў навучання, якія рэканструюць гістарычную рэчаіснасць у мастацкай форме адносяцца: творы выяўленчага мастацтва, (жывапіс, скульптура, графіка), вусная народная творчасць, мастацкая літаратура, драматургія, мастацкія кіна- і тэлефільмы, створаныя гістарычныя сюжэты. Іх выкарыстанне ў вучэбным працэсе дазваляе стварыць у вучняў жывыя вобразы гістарычнага мінулага, сфарміраваць выразныя гістарычныя ўяўленні, закласці трывалы фундамент для тэарэтычнага асэнсавання гісторыі.

Змест дадзенай тэмы можа быць прадстаўлены ў выглядзе прыведзеных ніжэй схем і табліц.

Агульная характарыстыка сродкаў навучання гісторыі

